

СТ А Н О В И Щ Е

от доц. д-р **Блага Иванова Благоева**; УНСС, катедра „Политология“;

Научна специалност: 3.3. Политически науки

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен „**доктор на науките**“ по научна специалност 3.3. Политически науки в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

Автор на дисертационния труд: **Петя Стоянова Пачкова**, доцент, д-р;

Катедра „Философски и политически науки“, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Тема на дисертационния труд: „**Гражданско поведение на българите по време на прехода**»

1. Кратка характеристика на представения дисертационен труд

Още в началото на своето становище изказвам подкрепата си към предложението за публична защита дисертационен труд и неговия автор.

Представеният за защита дисертационен труд е без съмнение актуален за политическата теория и практика – един от първите системни опити в българската научна литература за изследване на гражданското поведение на българите по време на прехода. Темата на изследването е коректно и прецизно формулирана – налице е съответствие между заглавие и съдържание на дисертационния труд. Заедно с посоченото, изследването се отличава с балансирано съчетаване на теоретични познания и умения за практически анализи и обобщения.

В съдържателно отношение изследването на П. Пачкова се характеризира с прецизност на анализа, свободна и критична интерпретация на тези и авторски мнения, коректност при позовавания и цитирания.

В структурно отношение трудът е балансиран и се придържа към „класическите“ модели на подобен тип изследвания – увод, три глави, заключение, приложения и използвана литература.

Общият обем на дисертацията – 474 страници категорично отговаря на утвърдените стандарти. Използваните литературни източници - 324 броя (от които 283 на български език, 41 на английски език и 14 електронни източника), са напълно удовлетворителни като времева актуалност и тематична насоченост.

Прецизно са определени основната *цел* - „да се направи анализ на развитието на българското гражданско общество след 1989 г.“; *обектът* на изследването –

„гражданското поведение на българите“ и *предметът* – „основните характеристики на гражданското поведение на българите с акцент върху формите на пряка демокрация, на протестна дейност“.

Задачите на изследването, на които се търси решение в процеса на анализа, не са самоцелни и абстрактни, а определят и структурата на изследването, и използваните методи.

Формулираната изследователска *хипотеза*: „че българското гражданско общество е интензивно развиващо се и по своите основни характеристики (ефективност, организация, форми на гражданска активност и т.н.) не се отличава съществено от развитието на гражданските общества на другите общества със същите социално-икономически характеристики“ е подложени на проверка в хода на изследването.

Коректно е заявен и използван *методологически инструментариум*, адекватен на изследователските цели. Всеки от използваните методи – емпиричен анализ на протестите, дълбочинни интервюта с участници в протести, контент-анализ на печатни медии, анализ на съдържанието на публикации в социални мрежи и електронни издания - допринася за постигане целите на анализа.

Прецизно са формулирани съдържателните и темпорални ограничения на изследването.

П. Пачкова демонстрира висока степен на познаване на научната литература по изследваната проблематика, адекватно и продуктивно я използва.

2. Съдържателна оценка на дисертационния труд

В **Първа глава** са изяснени същността, етапите и факторите за развитие на гражданското поведение. Съпоставени и разграничени са понятията „българи“, „протест“ и „борба“ и се представя многоаспектен и интегриран подход за дефиниране на „гражданското поведение“. Анализирани са основните фактори за развитие на гражданско поведение – икономически, политически, научни, исторически, идеологически, образователни, художествени, медийни, технологични, личностни.

Втора глава изследва спецификата и особеностите на гражданско поведение на българите след 1989 г. На анализ са подложени основните субекти и цели на гражданско поведение; обществената му значимост, полезност и ефективност в демократичната политическа система; организацията и формите на гражданско поведение. Направен е извод за многообразието на формите на гражданско поведение в България по време на прехода към демокрация и е

предложена авторова интерпретация на причините за това.

В **Трета глава** се извеждат основните тенденции в развитието на гражданското поведение на българите, свързани основно с нарастване на недоволството и активността. Авторът очертава няколко типа субекти на граждански протест и дава оценка на резултатите от тяхното поведение: „хората с нисък или деградиращ статус се превръщат в престъпници“; „по-слабите като характер хора, с по-неразвит инстинкт за самосъхранение, с по-неразвито чувство за обществена и лична отговорност при проблемни ситуации се фокусират върху използването на наркотици и алкохол, за да намалят усещането за дискомфорт, нещастие и самота“; „част от недоволните хора стават по-религиозни“; част от „недоволството да се насочва към неонацистки, расистки, ксенофобски настроения, организации и практики“; наблюдава се «олевяване на масите».

Уводът и Заключението съдържат всички основни атрибути на дисертационно изследване.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам посочените от доц.д-р Петя Пачкова *приноси* на дисертационния труд, а именно: (1) Разграничение на основните **етапи** в развитието на българското гражданско общество, с акцент върху протестната активност на българите, на основата на емпиричен материал; (2) Анализ на **факторите – глобални, национални, исторически**, влияещи върху качеството и количеството на гражданските изяви на българите по време на прехода; (3) Определяне на **рамките на ефективност на гражданската активност** на масите в съвременното общество; (4) Извеждане на **основните тенденции** в развитието на гражданската активност на българите.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Петя Пачкова е представила справка за необходимите публикации – 3 монографии и 40 студии и статии, свързани с темата на докторската дисертация, които отразяват съществени акценти от нея.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът съдържа необходимите елементи и информация, които съответстват на/ и адекватно отразяват съдържанието на дисертационния труд.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам формално основание за отправяне на критични бележки към рецензирания дисертационен труд, защото те биха били резултат на мои анализи и

мнения по разглежданите проблеми. Изследването е на доц. д-р П. Пачкова и нейните мнения и заключения са защитени коректно и убедително. В този план на мисли обаче си позволявам да формулирам един **въпрос**: *Продуктивен ли ще бъде анализът на гражданското поведение на българите през призмата на теорията за политическата култура (за политическите субкултури)?*

И някои **формални и технически бележки**:

- (1) Намирам известно обемно несъответствие между отделните три глави на дисертационния труд;
- (2) Заключението на дисертационния труд би могло да бъде по-мотивирано и структурирано от гл.т. на основните изводи, които авторът прави;
- (3) Привърженик съм на изискването научни трудове да се пишат в сегашно историческо време (но стилът и използваното граматично време в крайна сметка е право на автора).

7. Заключение

Дисертационния труд на доц. д-р Петя Пачкова съдържа достатъчно теоретични и методологически и приложно-практически резултати. Качествата на дисертационния труд ми дават основание да заключа, че той удовлетворява изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане.

Ето защо предлагам на научното жури да присъди на Петя Пачкова научната степен „**доктор на науките**“ по научна специалност 3.3.Политически науки.

24.08.2020

София

Подпис: .....

(Доц. д-р Блага Благоева)

Opinion

presented by **Associate professor, Blaga Blagoeva, PhD**, UNWE, Department of political sciences; Professional field: 3.3. Political sciences

Re: dissertation paper for awarding a science degree “**Doctor of sciences**” on a scientific subject 3.3. Political sciences in South East University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad

Author of dissertation paper: Associate professor **Petya Stoyanova Pachkova, PhD**, Department of Philosophical and Political Sciences, South West University “Neofit Rilski”

Topic of the dissertation paper: “**Civil behavior of Bulgarian people during the years of political transition**”

1. Short characteristics of the presented dissertation paper

At the very beginning of my opinion statement I wish to express my complete support for the paper, presented for public defending, as well as its author.

The dissertation paper, presented for defending is undoubtedly topical for the political theory and practice – one of the first systematical attempts in the Bulgarian scientific research literature, targeted at analyzing the civil behavior of the Bulgarian people during the transition years. The topic of the research has been accurately formulated – there is a correspondence between the title and content of the dissertation paper. Along with the above-stated, the research paper is characterized by a balanced combination of theoretical knowledge and skills for practical analyses and generalizations.

With respect to content, P. Pachkova’s study is characterized by precision of analysis, free and critical interpretation of her opinion, accuracy of references and citations.

As regarding structure, the study is balanced and adheres to the classical models of such a type of research – an introduction, three chapters, conclusion, supplements and literature used.

The total volume of the dissertation paper – 474 pages – fully corresponds to the established standards. The literature sources used – 324 in number (of which 283 in Bulgarian, 41 in English and 14 electronic sources) are completely satisfactory with respect to temporal topicality and thematic coverage.

The main goal of the study has been precisely defined – “analysis of the development of the Bulgarian civil society after 1989”, the object of the study – the civil behavior of the Bulgarian people” and the subject – the main characteristics of the civil behavior of the Bulgarians, accentuating on the forms of direct democracy, more specifically on protests”.

The problems of the study, to which a solution is sought after in the course of the analysis, are not an end in themselves and abstract, but rather determine both the structure of the study and the methods applied.

The formulated research hypothesis: “that the Bulgarian civil society is dynamically developing and in its basic characteristics (effectiveness, organization, forms of civil activity etc.) does not drastically differ from the development of the civil societies of other countries with the same social and economic characteristics” has been subjected to checks in the course of the study.

The methodological set of tools has been correctly laid down and used, and is adequate to the purposes of the study. Each of the methods used – an empirical analysis of the protests, in-depth interviews with participants in protests, content analysis of printed media, analysis of the content of publications in the social networks and electronic media – contributes to the achievement of the goals of the analysis.

The content and temporal restrictions of the study have been precisely formulated.

P. Pachkova demonstrates a high degree of knowledge of the scientific literature on the problems analyzed and uses it in a highly productive and adequate manner.

2. Content evaluation of the dissertation paper

In Chapter 1 there have been clarified the nature, stages and factors for the development of the civil behavior. The concepts “Bulgarians”, “protest” and “struggle” have been juxtaposed and differentiated, and a multi aspectual and integrated approach is presented for defining “civil behavior”. The fundamental factors for the development of the civil behavior have been analyzed – economic, political, scientific, historical, ideological, educational, artistic, media, technological, personal.

Chapter 2 analyses the specific nature and peculiarities of the civil behavior of the Bulgarian people after 1989. There have been analyzed the basic subjects and goals of civil behavior; its social significance, usefulness and effectiveness in the democratic political system; the organization and forms of civil behavior. A conclusion has been drawn about the variety of

the forms of civil behavior in Bulgaria during the transition to democracy and there has been presented an interpretation of the reasons for this, provided by the author.

In Chapter 3 there have been analyzed the main trends in the development of the civil behavior of the Bulgarian people, connected mainly with the increase of the discontent and degree of activity. The author outlines several types of subjects of civil protest and provides an evaluation of the results of their behavior: “people with a low or degrading status turn into criminals”, ‘people weaker in character, with an inadequately developed self-preservation instinct, and a lower sense of social and personal responsibility, when faced with a problematic situation, tend to focus on the use of drugs and alcohol in order to diminish the sense of discomfort, unhappiness and loneliness; “a part of the discontented people become more religious”, “a part of the discontent is modified into neo-Nazi, racial, and xenophobic moods and practices, a process of the majority of people becoming left-wing supporters is observed”.

The introduction and conclusion contain all the main attributes of the dissertation paper.

3. Evaluation of the scientific and scientifically applied contributions

I accept the contribution to the dissertation paper, specified by Associate professor Petya Pachkova, Ph.D., namely: 1. Specification of the main stages in the development of the Bulgarian civil society, with a focus on the protest activity of the Bulgarian people, on the basis of an empirical material; 2. Analysis of the factors – global, national, historical – influencing the quality and quantity of the civil activities of the Bulgarian people during the transition period; 3. Definition of the efficiency framework of the civil activity of people in the modern society; 4. Specification of the basic trends in the development of the civil activity of the Bulgarian people.

4. Evaluation of the publications in the dissertation

Petya Pachkova has presented a reference of the required publications – 3 monographies and 40 studies and articles, related to the topic of the doctor dissertation, which reflect significant highlights from it.

5. Evaluation of the author’s reference

The author’s reference contains the necessary elements and information which correspond to and adequately reflect the content of the dissertation paper.

6. Critical notes, recommendations and questions

I do not have the formal grounds to address critical notes to the evaluated dissertation paper, because they would be the result of my analyses and opinions on the problems under analysis. This dissertation paper reflects d-r Pachkova's opinions and inferences which have been substantiated in a precise and convincing manner. In this line of thoughts I would like to formulate a question: *Would the analysis of the civil behavior of the Bulgarian people be productive through the prism of the theory of the political culture (concerning political subcultures)?*

What follows are some formal and technical notes:

1. I find a certain volume discrepancy among the separate three chapters of the dissertation paper;
2. The conclusion of the dissertation paper could be more motivated and structured from the viewpoint of the main conclusions, drawn by the author;
3. I tend to support the requirement of research papers being written in the present tense (but the style and the use of the specific grammar tense is the author's right).

7. Conclusion

The dissertation paper of Associate Professor Petya Pachkova, Ph.D. contains an adequate number of theoretical, methodological and practical results. The qualities of the dissertation paper give me a reason to conclude that it complies with the requirements of the Law and the Regulation of its enforcement.

This is why I suggest that the scientific board should award the scientific degree of doctor of political sciences to Petya Pachkova.

24.08.2020, Sofia

Signed:

/Associate Professor Blaga Blagoeva, Ph.D./